

अभ्यास

१. सही उत्तर छान्नुहोस् :

क) तल किसका मध्ये कुन घरायसी पदार्थको प्रयोगले ताला हुने फरफारको तनी पूरा गर्ने लक्ष्य छ ?

→ (आ) हड्डीको चूर्ण

ख) चिना कुन एक जातिमा हुन्छ ? ताला गर्ने मकको बिरुवा देखाइएको छ। उक्त जातिको माता कुन पौधक तत्वको अभाव रहेको होला ?

→ (ख) नाइट्रोजन

ग) तलको चिना विभिन्न स्थानको जातिमा हुन्छ। किसका बिरुवाका पानहरू देखाइएका छन्। कुन पानले उक्त बिरुवा हुन्छको जातिको मातामा पोषक तत्वको तनी फरको संकेत गर्छ ?

→ (आ) त

घ) तलको मध्ये कीटनाशकको समूह हो ?

→ (आ) डिडिटी, सोडियम क्लोराइड, इलिडिन

२. फरक छुट्याउनुहोस् :

क) रासायनिक मल र जैविक मल

ख) रासायनिक कीटनाशक विषादी र जैविक कीटनाशक विषादी

क) → रासायनिक मल

जैविक मल

- पशुपालाई चाहिए
पोषक तत्वयुक्त
रासायनको मिश्रणबाट
बनाइएको मललाई
रासायनिक मल
कनिन्छ।

- जीवधर्मबाट उत्पन्न हुने
मलमूत्र तथा मृत शरीरका
जाजरत पुष्टकर बनाइएको
मललाई प्राङ्गणिक मल
कनिन्छ।

- रासायनिक मलको
अत्यर धेरैपामा दिने
पर्छ।

- जैविक मलको अत्यर धेरैपामा
दिना पर्छ।

ख) → रासायनिक कीटनाशक
विषादी

जैविक कीटनाशक
विषादी

- औद्योगिक रूपमा विकसित
रासायनहरू प्रयोग
गरी रासायनिक कीटना-
शक विषादी बनाइन्छ।

- किराहरूले मल उत्पादन
को दक्षिणमा मल प्रयोग
गरी जैविक कीटनाशक
विषादी बनाइन्छ।

- यसको प्रयोगले मानव
स्वास्थ्यमा अत्यर गर्छ।

- सामान्यतया मानव स्वास्थ्य-
मा अत्यर गर्दैन।

- यसको प्रयोगले वातावरण
जकारात्मक अत्यर पर्छ।

- यसको प्रयोगले वातावरण
जकारात्मक अत्यर गर्दैन।

- उदाहरण: DDT, BHC, रलिडिन
(aldrin), डायलिडिन
(dieldrin) आदि।

- उदाहरण: चूराणी, अलुबो,
निमको पान, तिपानी
आदि।

३. कारण लागुनुहाय :

- क) जैविक मलको प्रयोग वातावरणमैत्री हुन्छ।
- विभिन्न कारणले जैविक मलको प्रयोग वातावरणमैत्री हुन्छ।
- प्राङ्गणिक मलको मादको उर्वराशक्ति बढाउँछ।

- इसको प्रयोग के मादकी गुणस्तर (जुन के कारामक मसर परका)
- वातावरण प्रदूषण लाई नियन्त्रण कई आदि।

ख) ~~रासायनिक कीटनाशक विषादी के जैविक कीटनाशक विषादी DDT पाउडरको प्रयोग के पारिस्थितिक पद्धति-
जाना अत्यन्तु लाभ ल्याउई।~~

→ DDT पाउडरको प्रयोग के हवा इवानी प्रदूषित हई प्रदूषित पानी जलीय जीवहरू को प्रदूषित करे के कारणे बाँकेका जीवहरू प्रजनन करना अरुई आलछा चरा तथा माछाहरूको अरुई प्रजनन करना की ल्याउई। त्यसके DDT पाउडरको प्रयोग के पारिस्थितिक पद्धति अत्यन्तु लाभ ल्याउई।

8. तलका प्रश्नको अरु लेखनु होस :

क) हनीपिक (NPK) मल जनका के हो तलका महरव लेखनु होस।

→ विनिवारण लागी आवश्यक नाइट्रोजन (N), फास्फोरस (P) र पोटासियम (K) की तिन तत्व मिले के बनाइएको रासायनिक मल हनीपिक (NPK) हो।

महरव → हनीपिक (NPK) मलले तलका उर्वर शक्ति हनीपिक मलको रूप में कई, हनीपिक (NPK) मल मलमाई एक-दोसरो के साथ मिलाइ प्रयोग गर्ने सविलाई हई आदि।

ख) नाइट्रोजन, फास्फोरस र पोटासियम युक्त मलका दुई-दुईओटा उदाहरण लेखनु होस।

→ नाइट्रोजन, फास्फोरस र पोटासियम युक्त मलका दुई-दुईओटा उदाहरण कतयः

- हनीपियम सलफेट, युरिया, हनीपियम फास्फेट, पोटासियम सुपर फास्फेट, पोटासियम क्लोराइड,

पोलीथिन सलकेट हुन।

ग) चित्तमा देखाइएका बिल्दा हुने कालिका बिडबाट जैविक बिल्दा हुन। तुलनात्मक रूपले हुने बिल्दाको विकास अवस्था अपलोकन गरी ती बिल्दाको किण्वनको कारण तथा त्यसका समाधानका उपाय सुझाउनुहोस्।

→ यहाँ तुलनात्मक रूपले हुने बिल्दाको विकास अवस्था हेर्दा बिल्दा रको वृद्धि विकास शीघ्रता भएको हुन, भने बिल्दा रको वृद्धि विकास शीघ्रता भएको छ। यसो हुनुको कारण बिल्दा रलाई आवश्यक प्रमुख पोषक तत्वको कमी हुनु हो। यो समस्या समाधानका लागि बिल्दालाई आवश्यक पोषक तत्व भएको तल दिनुपर्छ।

घ) एक जना किसान उत्पादन घटाउनका लागि रासायनिक मलको प्रयोग गर्ने कि नगर्ने जनी दुविधाना हुन। तपाईंले उनलाई के कस्ता सुझाव दिनुहुन्छ?

→ मल नफुगर राफो उत्पादन भएको हुन भने, उत्पादन घटाउनका लागि मल रासायनिक मलको प्रयोग गर्ने सुझाव दिनु। तर रासायनिक मलको प्रयोग गर्दा नून तत्वको अभाव भएको हो विचार गर्नु होई। अनुसारको रासायनिक मल प्रयोग गरी नगर्नु हुन्छ, जतिर सम्झाउनु। साथ आवश्यकता भएमा धेरै रासायनिक मलको प्रयोगले उत्पादन घट्नेन त्यस हुन्छ भने सुझाव पनि दिनु।

ड.) रासायनिक मल प्रयोग गर्ने उत्पादन कृषकका लागि रासायनिक मलको विकल्प के हुन सक्छ?

उक्त मलका काइटा उल्लेख गर्नुहोस्।
 रासायनिक मल प्रयोग गर्ने नैचाहेने कुपका लागी रासायनिक मलको विकल्प प्राइ-गारिक मल भनि सक्छ।

काइटाहेत

- प्राइ-गारिक मलले मातको उर्वरतालाई बढाउँछ।
- यसको प्रयोगले मातको पानी सञ्चय गर्ने क्षमता बढाउँछ।
- यो मल प्रयोग गर्दा दीर्घकालसम्म पनि मातको कुन नकारात्मक असर पर्दैन।
- यसले वातावरणीय प्रदूषणलाई नियन्त्रण गर्छ।

ग) रासायनिक कीटनाशक विषादी के हो त्यसका दुईओटा उदाहरण लेख्नुहोस्।

→ हालको खेतीजालीका लागी हालैका कारण किटाहृत गर्न वा नियन्त्रण गर्न प्रयोग गर्ने रासायनिक कीटनाशक विषादीहरू। यसका दुईओटा उदाहरण DDT र डाल्ड्रिन (पारथान) हुन्।

घ) जैविक कीटनाशक विषादी के हो त्यसका दुईओटा उदाहरण लेख्नुहोस्।

→ जैविक कीटनाशक विषादी भनेको हालै खेतीजालीका लागी हालैका कारण किटाहृत गर्न वा नियन्त्रण गर्न प्रयोग गरिने जैविक कुरा हो। उदाहरण → निम्को पात, तितपाती आदी हुन्।

ङ) रासायनिक कीटनाशक विषादीका प्रयोगलाई जैविक कीटनाशक विषादीका प्रयोगले विस्थापन गरे गर्नुपर्छ। यसका लागि दुईओटा कारासाहित सुचित गर्नुहोस्।

→ रासायनिक कीटनाशक विषादीका प्रयोगलाई जैविक कीटनाशक विषादीका प्रयोगले विस्थापन आरम्भ गर्नुपर्छ र यसका २ कारण निम्न हुन्।
 ♥ रासायनिक कीटनाशक विषादीका प्रयोगले मानव स्वास्थ्यमा असर गर्छ।

→ रासायनिक कीटनाशक विषादी प्रयोग गर्दा यसका अपव्ययहरू मानव करीबमा प्रवेश गरी स्वास्थ्यप्रणाली, श्वाथुप्रणाली, ज्वरिप्रणाली आदिमा प्रत्यक्ष असर गर्दछ। जसको कारण मानिस बिरानी पर्ने र ज्यानै जाने सम्भन हुन सक्छ तर जैविक कीटनाशक विषादीका प्रयोग मानव स्वास्थ्यको लागि हानिकारक हुनेछैन।

♥ यसको प्रयोगले वातावरण नकारात्मक असर गर्छ।

→ रासायनिक कीटनाशक विषादीका प्रयोगले हवा, पानी र जमिन प्रदूषित हुन्छ। साथ पारिस्थितिक प्रदूषणमा असर पर्छ। तर जैविक कीटनाशक विषादीका प्रयोगले वातावरणमा नकारात्मक असर पर्दैन।

ब) रासायनिक मल तथा कीटनाशक विषादीका प्रयोगको महत्व लेख्नुहोस्।

→ रासायनिक मल प्रयोगको महत्व:
 - रासायनिक मलले मलको उपरशक्ति बढाउने काम गर्छ,
 - रासायनिक मल त्यसैसाथ पानीमा घुलनशील हुनेकारणले खादबिहिनको आफलाई आवश्यक पर्ने पोषक तत्व माटाबाट त्यसैसाथ त्यसैसाथ लिइन्छ।

♥ कीटनाशक विषादी प्रयोगको महत्व:
 → कीटनाशक विषादी खातीमा लाग्ने किटाहकलाई

जल से जमीन को उत्पादन बढ़ाएँ।

— हातकावक किटाणु मार्ग या नियंत्रण गर्न
सकिन्छ।

ब) (i) रासायनिक मूल द्रव्य : सुरक्षित काविक्रमको लागि,
वैकिक मूल बीजा, (ii) विषादी छान्न, अर्गानिक
रसायन : स्वस्थ जीवन सधैंको बनाउने

ब) रासायनिक कीटनाशक विषादीको अत्यधिक
प्रयोगले फल दुईकोटा अक्षर उदाहरणसहित
लेख्नुहोस्।

→ (i) रासायनिक कीटनाशक विषादी छान्न : BMCको
प्रयोग नियन्त्रण गर्दा मानिसमा क्यान्सर रोग
लाग्न सक्छ।

(ii) रासायनिक कीटनाशक विषादी छान्न : DDT को
प्रयोगले हवा, पानी र जमिन प्रदूषित हुन्छ।
जहिले जहरी हवा, पानी र जमिनमा जीवहरू बाँच्न
सक्ने हुन्छ, जसले गर्दा जीवहरूमा प्रजनन
क्षमता घट्दै जान्छ। र पारिस्थितिक पट्टिमा
रक्षक पर्छ।

ब) तपाईंको वरिपरि प्रयोग गरिने रासायनिक मूल
तथा रासायनिक कीटनाशक विषादीका विकल्पका
दुई-२ उदाहरण लेख्नुहोस्।

→ (i) रासायनिक मूलका विकल्प : कम्योस्ट मूल, हरियो
मूल।

(ii) रासायनिक कीटनाशक विषादीका विकल्प : गोमको
पात, तिनेपाती आदि।

~~*****~~